

**ОБРАЗЪТ НА РОДИНАТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
НА СТИХОТВОРЕНИЯТА „РОДИНА“
НА НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ И «Н ΠΟΛΙΣ» („ГРАДЪТ“)
НА КОНСТАНТИНОС КАВАФИС**

*Константина Ксиарху
Атински национален и Каподистриев университет*

**THE IMAGE OF THE HOMELAND – A COMPARATIVE
ANALYSIS OF THE POEMS “RODINA”
BY NIKOLAY LILIEV AND «Н ΠΟΛΙΣ» (“THE CITY”)
BY KONSTANTINOS KAVAFIS**

*Constantina Xiarchou
National and Kapodistrian University of Athens*

The article examines early twentieth-century Bulgarian and Greek poetry through a comparative perspective, focusing on *Homeland* by Nikolay Liliev and *The City* by Constantine Cavafy. It explores how symbolism and modernism respond to the social and cultural transformations of the period through themes such as identity, memory, belonging, and the search for meaning. The study highlights both aesthetic and philosophical differences between the two poets. Liliev presents the homeland as a spiritual and timeless refuge shaped by Symbolist ideals, whereas Cavafy portrays the individual's inability to escape the past and their personal destiny. Despite their different artistic approaches, both poets express the existential anxieties of the twentieth century and reveal the connection between personal consciousness, collective memory, and historical experience.

Keywords: homeland, city, identity, memory, existentialism

Целта на настоящото изследване е да анализира начина, по който поетите Н. Лилиев и К. Кавафис интерпретират темата за родината, какви стилови похвати използват и какви философски изводи могат да се направят при осмислянето на техните творби. Би било основателно да се зададе въпросът защо да се четат компаративно точно тези две стихотворения. Това, което мотивира избора ни, е, че „Родина“ на Николай Лилиев и «Н Πόλις» на Константинос Кавафис представят две различни визии за понятието „родина“. Не е без значение и фактът, че двете творби са написани в близки исторически контексти, т.е. в първата половина на

XX век. Това е епоха, белязана от войни, национални катастрофи, разпад на идеологии и криза на личната и колективната идентичност. България преживява балканските войни, Първата световна война и вътрешнополитическа нестабилност, което води до усещане за духовна загуба и отчуждение – именно в такава среда се развива българският символизъм, чийто представител е Лилиев. Гърция, от своя страна, преминава през Малоазийската катастрофа, бежански вълни и крах на „Великата идея“, което поражда силно чувство на разочарование и налага историческа преоценка – контекст, в който поезията на К. Кавафис, макар и лична, носи белезите на модернистичното отчуждение и ирония. И двамата поети реагират на това смутно време не чрез директен социален или политически ангажимент, а чрез вътрешна, интроспективна поезия, в която образите на „родината“ и „града“ се превръщат в символи на лични състояния – копнеж и мечта при Н. Лилиев, невъзможност за бягство от себе си при К. Кавафис. Въпреки различията в стила и културната традиция, творбите им отразяват общия дух на една епоха, в която човекът, разколебан от историческите събития и загубата на стабилни опори, търси нови отговори за своето място в света.

Символизмът и Николай Лилиев

Българският символизъм възниква в края на XIX и началото на XX век като част от по-широкото европейско течение, вдъхновено от поети като Ш. Бодлер и П. Верлен. Основните теми на символизма включват духовната криза на съвременния човек, стремежа към невидимото, мистичното и вечното, копнежа по идеалното и отвъдното.

Николай Лилиев (1885 – 1960) е сред водещите фигури на българския символизъм. Той е роден в Стара Загора, в семейство на потомствени учители и свещеници¹. Образованието в Германия и контактът с европейската култура му дават основа за създаването на една поезия, ориентирана към духовността, естетиката и вътрешното съзерцание. Той утвърждава символизма в България не само като литературен стил, но и като чувствителен, мечтателен и вгълбен начин на възприемане на света. В поезията му не се говори за конкретна историческа реалност, а за състояния на душата, изразени чрез природни символи – мъгли, сенки, тишина, звезди. Родината при него не е територия, а вътрешен свят – поетично пространство на уединение и блян.

Символизмът в стихотворенията на Н. Лилиев е не само литературен стил, а и мироглед: стремеж да се изрази невидимото чрез поети-

¹ За повече информация относно биографията на Николай Лилиев вж. Александра/Aleksandrova 1994.

ческо внушение, а не чрез рационално описание. Това обяснява защо в стихотворението „Родина“, което е написано през 1925 г., отсъства всякаква конкретика и реалистично описание – всичко е представено като състояние, не като събитие.

Модернизмът и Константинос Кавафис

Константинос Кавафис (1863 – 1933) е един от най-влиятелните гръцки поети на XX век и важна фигура в ранния европейски модернизъм. Роден е в Александрия, в заможна гръцко семейство. След смъртта на баща му през 1870 г. семейството се премества в Лондон, а по-късно живее и в Константинопол. През 1885 г. се установяват отново в Александрия, където К. Кавафис работи като чиновник в министерството на обществените работи. Целия си живот той прекарва в уединение, отдаден на литературата и поезията. Започва да пише стихове на английски език, но после се обръща към новогръцкия, въпреки че не е живял в Гърция. Неговата поезия се отличава с лаконичност, историческа дълбочина и интимност.

Макар да не принадлежи формално към определено литературно течение, поезията му възплъщава много от характеристиките на модернизма – екзистенциална рефлексия, лаконичен и рационален изказ, иронично дистанциране, историческа алегория, проблематизиране на идентичността. Модернизмът в гръцката литература се проявява като реакция срещу традиционния романтизъм и патриотичната поезия на XIX век. Гърция в началото на XX век преминава през политически кризи, войни и национални катастрофи (напр. Малоазийската катастрофа през 1922 г.), които оказват силно влияние върху интелектуалния живот. Именно в този контекст К. Кавафис пише своите поеми – кратки, концентрирани, философски, често с исторически декор, зад който се крият лични и универсални проблеми.

Стихотворението «Н Πόλις» („Градът“) е написано през 1910 г. (време на разочарование, несигурност и пренареждане на личните и колективните ценности). За разлика от символистите К. Кавафис не търси отвъдното, а разкрива реалността такава, каквата е, с ирония и тъжно приемане².

В следващата част на изложението ще разгледаме в контрастивен план стихотворенията „Родина“ на Николай Лилиев и «Н Πόλις» на Константинос Кавафис.

² Интересно е, че неговата родина като място е Александрия, а като дух – гръцката история и целият свят. По наше мнение това е причина той да говори за град, а не за «πατρίδα» („отечество/татковина/родина“). За подобна информация вж. Фоканти/Fokanti 2018.

Образът на родината в Лилиевото стихотворение е изграден чрез силно емоционално и символично възприятие. Тя е представена не просто като географска територия, а като духовно пространство, наситено с копнеж, тъга и съзерцание. Родината е свързана със спомените, детството, света на мечтите и мълчанието. Лирическият герой я възприема непосредствено чрез природни образи – нощ, звезди, мъгли – които изграждат едно интимно място, напомнящо за загубена хармония. Родината тук е нещо вътрешно: прибежище на душата и символ на духовна принадлежност.

Обратно на това, в стихотворението «Н Πόλις» на Константинос Кавафис образът на родината е мрачен, затворен и неизбежен. Градът не е пространство на вдъхновение, а символ на поражение, ограничения и съдба, от която не можеш да избягаш. Това стихотворение представлява най-пълното изражение на чувството за обреченост, което изпитва човек, желаещ да промени живота си, но осъзнаващ, че това вече не е възможно. В първата строфа чрез употребата на глагола „каза“ са предадени думите на човек, изразяващ желанието си да напусне града, в който живее, и да потърси по-добра съдба. Тези думи могат или да бъдат приписани на друго лице, или да се тълкуват като мисли, които самият лирически герой е изразявал в миналото. Мисли, свързани с това, че не може да изгради живота си, колкото и да се опитва, и това го е довело до отчаяние и изтощение.

В стихотворението „Родина“ усещането за родината е бленувано и идеализирано като връщане към нещо изгубено, т.е. родината е духовно измерение, а не част от външния свят. В поетическата творба «Н Πόλις» както сърцето на героя, така и умът му се намират в постоянно усещане на устойчиво отчаяние, тъй като, въпреки че иска да промени живота си, той непрекъснато вижда, че усилията му са напразни. Във втората строфа откриваме „отговора“ на лирическият герой по отношение на тревожните въпроси в душата му: той отхвърля планове и надеждите, че може да се намери по-добро място за съществуване, по-добър град; осъзнал е категорично, че няма нови места, няма други морета. Тази резигнация не следва да се приема буквално (тя не се отнася пряко към другите градове), тъй като това, което К. Кавафис се стреми да подчертае тук, е пълната неспособност на човека да избяга от самия себе си, от изборите и грешките си.

Прави впечатление и това, че в стихотворението „Родина“ стилът е типично символистичен, изключително музикален, наситен с метафори, образни съчетания и алегии. Езикът е високопоетичен, с богат звуков строеж (алитерации, асонанси и ритъм), който подсилва съзер-

цателния и емоционалния тон. Природата е одухотворена, тя е активна и неделима част от възприемането на родината. Що се отнася до стихотворението «Н Πόλις», в него липсват декоративни образи и изреченията са кратки и ясни. Повтарянето на фразата „Винаги в този град ще пристигаш“ подчертава безизходицата на героя³. Докато Н. Лилив използва поетичен език, за да отдалечи читателя от реалността, К. Кавафис прави обратното – използва проста реч с глаголи във второ лице, за да върне читателя в реалността на човешката природа и ограниченията на живота. „Градът ще те следва“ ни казва К. Кавафис, имайки предвид, че човекът винаги ще се връща по същите улици, ще прави същите избори и ще гледа как животът му се губи в същото усещане за неуспех, както се е случвало и досега. Колкото и трудно понякога да е за нас да го осъзнаем, основният фактор за щастието или нещастieto сме самите ние и начинът, по който гледаме на живота си.

Осъщественият анализ разкрива редица прилики и отлики при отразяването на темата за родината, на емоционалния свят на лирическите герои, както и във философските подходи на двамата поети. И двете стихотворения насочват погледа към същността на човешкото съществуване, връзката с миналото и трудността на промените, които ни очакват в живота, но Н. Лилив и К. Кавафис си служат с различни средства.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Александрова/Aleksandrova 1994:** Александрова, Н. *Речник по нова българска литература (1878 – 1992)*. София: Хемус, 1994.
<http://www1.libvar.bg/publications/liliev/liliev-person.html>, 10 май 2025. [Aleksandrova, N. *Rechnik po nova balgarska literatura (1878-1992)*. Sofia: Hemus, 1994.]
- Разаки/Razaki 2022:** Разаки, Д. *Метриката в поезията на Константинос Кавафис*. Докторска дисертация, Атински национален и Каподистриев университет, Факултет по философия, Катедра по класическа филология, 2022. [Razaki, D. *Metrikata v poeziyata na Konstantinos Kavafis*. Doktorska disertatsiya, Atinski natsionalen i Kapodistriev universitet. Fakultet po filosofiya, Katedra po klasicheska filologiya, 2022.]

³ В своята работа Д. Разаки обръща внимание на специфичната ритмика и структура в поезията на К. Кавафис, които чрез повторения и простота на изрази подчертават непреодолимото чувство за застой. В „Градът“ този стил създава атмосфера на меланхолия и приемане на съдбата, която героят не може да промени (вж. Разаки/Razaki 2022).

Фоканти/Fokanti 2018: Фоканти, Л. Търсене на идентичност: патрията и гръцките градове в Късноантичната Римска империя. // *Revue Belge de Philologie et d'Histoire / Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, т. 96, № 3 [Fokanti, L. Tarsene na identichnost: patriyata i gratskite gradove v Kasnoantichnata Rimska imperiya. // *Revue Belge de Philologie et d'Histoire / Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, v. 96, № 3]